መጅልስ ኣምን ወለዛልም ቀራራቱ ድድ ኤረትርየ

(12ይ ክፊል)

እብ ዶ/ር ኣሕመድ ሐሰን ድሕሊ

እግል መባጥር ኣሌሪከ በሊስ እግል ሂበት፡ ምነ ሱዛን ራይስ ዲብ ደንጎበ ለቴለተ ንቅጠት ኣምበቶት ለሔሳ ቱ።

ሀ. ዲብ ረኣስ ሸዐብ ኤረትርየ ለትከረ መእከይ፡ ኣሜሪከ ለዐበ ታሪካይ ወስያስያይ መስኡልየት ክምሰል ትረፌዕ ኣሰልፍ ብህላሙ ዐልነ። ገሌ ምኑ ምን እንረኤ፡

- ሐቆ ካልኣይ ሐርብ እዲነ፡ ሐቅ ተቅሪር መሲር ሸዐብ ኤረትርየ ኬደት። - ዲብ ሰነት 1962 እግል ፌደራልያይ ቀራር እንዴ ሸጥበት ኤረትርየ ምስል ኣቶብየ ክምሰል ትትሓበር ወዴት።

- እግለ ኣቶብየ ድድ ሸዐብ ኤረትርየ ለተበዐቱ ናይ ደማር ኣርድ ስያሰት እንዴ ኣየደት ሰዴት ወዲብ ፍዕል ኣውዐለት።

- ንዳል ተሕሪር ሸዐብ ኤረትርየ ምስል ክሉ እንሳንያይ መሻክሉ ዲብ ረኣሱ ለጀረ ደማር ክምሰል ልትራየም ወዴት።

- ምን ሰነት 1989 ኣስክ ወክድ ሕርየት ታመት ኤረትርየ 1991፡ እብ ገበይ ርኢስ ኣሜሪከ ለዐለ ጂሚ ካርተር ወሴድያይ ወዚር ካርጅየት ዲብ ቀድየት ኣፍሪቀ ሄርማን ኮሄን እንዴ ወዴት፡ ህድግ ኣትላንተ፡ ናይሮቢ ወለንደን ዲብ ትብል ሕርየት ኤረትርየ እግል ተዐንቅፍ ብዙሕ ጀርቤታት ወዴት።

- ክምሰልሁመ ዲብ ሰነት 2009 ኣብ ገበይ ምጅልስ ኣምን ድድ ኤረትርየ ኢዓድል ወኢቃኑናይ ቀራር ዕልብ 1907 ክምሰል ልትቀረር ወዴት። ክምሰለ ልትኣመር ኤለክትሪኖካይት ሸበከት ውክሊክስ ዲብ ዮም 29 ሰብተምበር 2009

ምን መክተብ ወኪለት አሜሪከ ለዐለት ሱዛን ራይስ ለረክበየ ምስጢራይት ወሲቀት እንዴ አሸረ ዲብለ ነሸረቱ ሐብሬ፡ ለድድ ኤረትርየ ለሐልፌ ቀራር ምጅልስ አምን፡ አሜሪከ እብ ዋይዲብ ለወዴቱ ክምሰል ዐለ ፈደሐ። ራይስ እግል ረአይ ርኢስ ኡጋንደ ሞሰቪኒ እንዴ አሸረት፡ "ምጅልስ አምን እብ ድወል አፍሪቀ እግለ ቀርብ ወእብ እተሓድ አፍሪቀ ለትትአየድ ቀድየት፡ ቀራር እግል ልትነሰእ እቱ ለልትቀደር እቡ ሸክ ክምሰል ይህለ ለሐልፌ ተጃርብ እኩዱ ቱ" እት ትብል ሸርሐት።

ቡርኪናፋሶ ወኡጋንደ እብ ሕበር ሐቆመ አቅረበያሁ ብሪጣንየ እግል ተአይዱ ክምተ ፈረንሰ ረአሰ ክምሰል ተአደንን ወክምሰል ትትቃወም ሐበረት። ሱዛን ራይስ እንዴ አትሌት እግል ወዚር ሸኡን ካርጅየት ፈረንሰ ለዐለ ቤርናርድ ኮሽነር፡ እብ ገበይ ምጅልስ አምን ድድ ኤረትርየ ቀራር መኔዕ እግል ተአይድ እብ ቅሽሽ ሸቄት። እምበል እሊ፡ ሸበከት ውክሊክስ ዲብ ዮም 23 ዲሰምበር 2009 ዲብለ አፍገረዩ ሚስጢራይ ወሳይቅ አሜሪከ ዲብ ረአስ ሰብ ሰልጠት ኤረትርየ መኔዕ እግል ቀረሮት አሜሪከ ለትወድዩ ጸገም ኮሽነር እግል ልስዴ፡ ራይስ ሊከ ክምሰል ቀደመት እቱ እንዴ አሸረ፡ ኮሽነር ህዬ ዲብ ረአስ ኤረትርየ መኔዕ እግል ቀረሮት እግል ለአይድ ክምቱ፡ ምናተ እግለ ዲብ ሶማል ጽቡጣም ለህለው ውላድ ፈረንሰ እግል ዐተቆት ናይ ኤረትርየ ሰዳይት ሰበት ለትሐዝዩ፡ እግል ገሌ አውካድ እግል ልታኬ ክምቱ ክምሰል አከደ ፈደሐ። ውላድ ፈረንሰ አሲሪን እብ ሰዳይት ኤረትርየ ክምሰል ተዐተቀው ላኪን ፈረንሰ ዲብ ረአስ ኤረትርየ መኔዕ እግል ትቀርር እግል ትሻርክ ክምተ ሐበረት። እበአማን ለለዐይብ መዋዲት ፈረንሰ !! ክምሰለ ልትአመር ደውለት ኤረትርየ ምን ፈረንሰ ረስሚ ጠለብ ክምሰል ቀርበ እተ፡ ምን እንሳንያይ ደሚር እንዴ ትበገሰት እግል ውላድ ፈረንሰ አሲሪን እግል ዐተቆት ትጻገም ዐለት።

ምናተ ሕኩመት ፈረንሰ እግል ውዲት ሰኔት ኤረትርየ እብ ኢፋሉታይት ገበይ እንዴ አንተሀዘተ፡ እግል እስትራተጅየት አሜሪከ ጀግሐት። እሊ ናይ አማን ታሪክ እሊ ምን ርኢስ ፍራንኪን ሩዝቨልት እንዴ አስተብዴከ አስክለ ማሌ ለዐለ ርኢስ በራክ ኦባመ ለዐለው እዳራት አሜሪከ ሰኒ እንዴ ወደው ለለአሙሩቶም። ሰበት እሊ፡ ሳብተት ወኪለት አሜሪከ ሰፌረት ሱዛን ራይስ እት አርወሐተ እግል ትሰሐቅ ሐዜት ምንገብእ፡ እለ ለከስስ ቱ። ሐቃይቅ ታሪክ ባይን ሰበት ህለ ላኪን እግል አዜ ልግበእ ወእግል ምስተቅበል፡ እግል ዐቅል ናይለ ሐልፈው እዳራት አሜሪከ ለከስስ ተጃርብ ክምቱ ሸክ አለቡ። - ሰፌረት ሱዛን ራይስ ክምሰል ሳብተት ወኪለት አሜሪከ ዲብ ምጅልስ አምን ሰበት ዐለት፡ ምጅልስ አምን ምን ናይ መንጠቀት አው ክፈል ዐለም መነዘመት ጠለብ ሰበት ቀርበ እተ ሌጠ፡ እብ አሳስ ምዕራፍ ሰቦዕ ሚሳቅ መነዘመት ምጅልስ ቅራን ዲብ ረአስለ ገብአት ትግበእ ነፈር ድወል ቀራር መኔዕ እግል ለሓልፍ ክምሰል ቀድር ሰኒ ወአማን ተአምር ዐለት።

እብ መባጥር ናይ ኣማን ወሓቂቀት ገዘ ለኣለቡ ኣግቡይ ሌጠ ቀራር መኔዕ እግል ልሕለፍ ክምሰል ወጅብ ለቀርር ማዳት ዕልብ 39፡ 41፡ 42 ቱ ለሀለ። - ዲብለ ወክድ ለሀይ እግል መነዘመት ውሕደት ኣፍሪቀ መሬሕ ለዐለት ሊብየ፡ ድድለ ቀራር ሰወተት ሌጠ እንዴ ኢትገብእ፡ ዶር ኤረትርየ እግል ልትሀደግ እቡ ዲብ ኣጄንደትለ ዲብ ጃንዋሪ 2010 ለለኣመሕብር ሙእተመር ሜርሐት እተሓድ ኣፍሪቀ ርትብት ዐለት፡ ሴምዓይ ኢረክበት ዲኢኮን እግል እተሓድ ኣፍሪቀ በክት እግል ልትሀየቡመ ጣልበት ዐለት። እብለ ገበይ እለ ልትረኤ እት ሀላመ፡ ናይለ ወክድ ለሀለይ እዳረት ኣሜሪከ እብ ገበይ ወኪለ ዲብ ምጅልስ ኣምን እንዴ ወዴት፡ "ቀራር መኔዕ ድድ ኤረትርየ እብ በዳሪት እተሓድ ኣፍሪቀ ለመጽኣቱ" ብሂል ምን ኣማን ለሬማ ቱ። ዝያደት ሀዬ እግል ሙእተመር እተሓድ ኣፍሪቀ ለዐንቀፌ ቀራርቱ። - ቀራር መኔዕ ክምሰል ሐልፌ ሐቆ ሐቴ ኣምዕል፡ ለምን ድወል ኣፍሪቀ 28 ነፈር ለትከምክም መነዘመት ተጀሜዕ ሳሕል-ሰሕረ፡ ዲብ ዮም 24 ዲሰምበር 2009 ዲብለ ኣፍገረቱ ሸሬሕ፡ እግል ቀራር ምጅልስ ኣምን ሰቀት።

ዲብ ሸርሑ ሀዬ መሻክል እብ ንቃሽ ክምሰል ልትፈተሕ፡ መኔዕ መሻክል እግል ለኣርኄ ራቴዕ ሕርያን ክምሰል ኢኮን፡ ኤረትርያመ እብ ሰበትለ ዲብ ቀራር ዕልብ 1907 ህዱግ ለሀለ ቅደይ እግል ሀዲግ ዱሊት ክምሰል ዐለት ወደሐ።

- ወኪለት ኣሜሪከ፡ ቀራር ምጅልስ ኣምን ዕልብ 1907 እብ ሸፋግ ኣው እብ ድመል ለትቀረረ ክምሰል ኢኮን ሸርሐት። እለ መክሐደ እለ ላኪን እብ ፍዕለ በሊስ ረክበ። ሰበቡ፡ ለኤረትርየ ትትሸኬ እበ ሐሰት ባይነት ዲብ ሙእተመር እተሓድ ኣፍሪቀ እግል ኢልትሀደግ እበ ዐንቀፈተ። እበ ዎሮ እንክር ሀዬ ቀራር ዕልብ 1907 ዲብ ዮም 23 ዲሰምበር 2009 እግል ልትቀረር፡ ጨቅጥ ወዴት። ለሀደፍ ሀዬ፡ እብ መናሰበት ሰነት ሐዳስ ኣው በዓል ልደት ክምሰል ገብእ እግል ልግበእ፡ ክምሰል ክሉ ዲብለ ሐልፌ ስስ ዕቁዳት እብ እዳራት ኣሜሪከ ለገብኣ፡ እግል ሸዐብ ኤረትርየ ለትሰመመ ህያብ እግል ተሀቡ ሰበት ሐዜት ሌጠ እንዴ ኢገብእ፡ ሙእተመር ሜርሐት እተሓድ ኣፍሪቀ እግለ ቀድየት እግል ኢልህደጎ እተ በክት እግል ክልኣትማቱ ለዐለ።

ለቀራር ኣሜሪከ እግለ ርሙጭ ለዐለ ዐሸመ ለፈድሕ እት ረኣስ ግብኣቱ፡ እበ ብዕድ እንክር ሀዬ ድድ ኤረትርየ እግለ ዐለ ናይ ኣሜሪከ ናይ ጻብኢት ደሚር ለለርኤቱ ለዐለ።

- ትሉሉይ ኣንዘመት እዳራት ኣሜሪከ፡ ምን ርኢስ ጆርጅ ቡሽ ዲብ ሰነት 1992 እንዴ ኣስተብደው "በሊስ ሰእየት" እበ ልብል ኣርእስ ዲብ ተማስ ሶማል ምን ልትወሐሎ ምን ብዕዳም ወለዐል ሱዛን ራይስ ሰኒ ወኣማን ተኣምሩ ዐለት። ኣሜሪከ ዲብ ሰነት 1994 እንዴ ትፈለለት ምን ሶማል ክምሰል ፈግረትመ፡ ሰሓፈት

ኒውዮርክ ታይምስ ዲብ ናይ ዮም 7 ጁን 2006 ጥብዐተ ክምሰለ ሐበረቱ፡ ናይለ ወክድ ለሀይ እዳረት አሜሪከ እብ ገበይ መክተብ ስለላህ (ሲ.ኣይ. ኤ.) እንዴ ወዴት እግል መናቢት ሐርብ ሶማል "ገለድ አከዶት ሰላም ወጋብሆት እርሃብ" እበ ትብል ስቅራት እት ተደርብ ወትሰልሕ ትረኤት። እሊ ለትበሀለ ክሉ ክምሰል ኢትሰርገለ እለ ህዬ፡ እብ ገበይ ናይለ ወክድ ለሀይ ንዛም አቶብየ፡ እት ሰነት 2006 ዲብ ሶማል ወራር ጀረ። ሰበት እሊ ናይለ ወክድ ለሀይ እዳረት አሜሪከ ዲብ ሐባለኮት መሻክል ሶማል ለዐቤት መስኡልየትተ ለረፍዐት። ናይለ ወክድ ለሀይ እዳረት አሜሪከ እብ ገበይ ምጅስል አምን እንዴ ወዴት እግል ኤረትርየ አረይ ናይለ ክሉ ለአጅሬቱ ጀራይም ሰበት ጀረበትመ መስኡልየት ለትረፌዕ ቱ።

3. ብሪጣንየ

ብሪጣንየ እግል ቀራር ዕልብ 1907 ዲብ አዳላይ ወቀረሮት ዶር ዛይድ ተልሄት። ወኪለ ዲብ ምጅልስ አምን ሰፊር ማርክ ልያን ግራንት፡ እግል መባጥር ዐዱ እብ ክእነ ለተሌ ሽርሐዩ።

1. "ዮም ብሪጣንየ እግል ቀራር ዕልብ 1907 ናይ 2009 እንዴ አየደት ስውትት ህሌት። እግል እሊ መባጥር እሊ ለነሰአት እቡ ሰበብ ህዬ ኤረትርየ እግል ቀራራት ምጅልስ አምን ዲብ ቀድየት ሶማል ወጅቡቲ እብ ትሉሉይ ሰበት ትከይድ ቱ።"

2. " እሊ ቀራር እሊ፡ ናይ መንጠቀት መነዘማት እተሓድ አፍሪቀ ወኢ.ናይ ሕኩመት መአሰሰት ዐማር ኢጋድ እበ አቅረበዉ ጠለብቱ ለገብአ።"

3. "ኤረትርየ እግል ሙስልሒን መትቃውመት ሶማል ክምሰል ትሳዴመ 'መራቅባይ ሐሽም ሶማል' እግል ምጅልስ አምን እስባት አቅረበት እቱ።" 4. "ለጄሽ ዲብ ሶማል ብቆት ትሳድፉ ለሀሌት ኡጋንደ፡ ዲብ እሊ ቀራር እሊ እግል ብጽሐት እግለ ወዴቱ ጸገም እግል ሐመዶት።" 5. "ምጅልስ አምን እግል እሊ ቀራር እሊ ሐቆለ ነስአት፡ ሕኩመት ኤረትርየ ምን ነስኡ ለዐለት ኢቃኑናይ መዋዲት እግል ልብጠር ንትላኬ። 61